

Vijf jaar na het feest Wereldexpositie Hannover 2000

Eind oktober 2000 sloot de wereldexpositie in Hannover haar deuren in mineur. Van de verwachte 40 miljoen bezoekers kwam maar de helft opdagen, veel minder dan voor de Expo 58 in Brussel. Hannover was een wereldexpo zonder Amerika. Wie anno 2005 een wandeling maakt langs de "Boulevard der EU" kan nog steeds een aantal landenpaviljoenen zien, wachtende op een herbestemming. Zijn tentoonstellingspaviljoenen wel geschikt voor een nieuwe functie?

Voor het grote millenniumfeest nodigde Duitsland de wereld uit naar Hannover. Als site werd gekozen voor de uitgestrekte terreinen van het beurscomplex van de Messe AG. Dit gebied bestaat uit twee delen met in het midden de "Messeschneidweg". De bestaande expo-hallen staan op het westelijk deel, het oostelijk deel was onbebouwd en bestemd als uitbreidingszone.

De locatie had verschillende voordelen. De Messe AG kon de bestaande hallen verhuren en met het geld haar infrastructuur verbeteren. De Bundesbahn, de Duitse Spoorwegen, bouwden een nieuw station aan de westzijde, een stopplaats voor TGV treinen op de lijn Frankfurt / Hamburg. Tijdens de expo 2000 en nadien tijdens de grote beurzen in het voorjaar komen tienduizenden mensen via de trein direct naar het Messe-terrein. Hiermee werd het beurscomplex beter bereikbaar via het Duits spoorwegnet.

Voor Expo 2000 werden de grote parkeerterreinen gebruikt om tijdelijke paviljoen op te trekken, allemaal gebouwen die tegen eind 2000 reeds werden gesloopt o.a. het spectaculair Japans paviljoen van architect Shigeru Ban opgetrokken met kartonnen buizen. Op het westelijk gedeelte zijn bijna alle sporen uitgewist, enkel het Duits Telecom paviljoen en een immense houten dakstructuur is blijven staan, een locatie die nu gebruikt wordt als overdekte maar open expositieruimte.

Om het braakliggend oostelijk gedeelte te verbinden werd een voetgangersbrug over de snelweg gebouwd die uitmondt op de "Expo Plaza". Aan dit groot plein verscheen naast een hotel ook een hall voor evenementen en concerten, een strak gebouw dat ondertussen de naam kreeg van de nieuwe eigenaar, de "Tui Arena". Rond het plein staat het paviljoen van het mediaconcern Bartelsmann, sinds 2000 niet in gebruik, en het Duits paviljoen. Deze gebouwen waren vanaf de ontwerpfase gepland om te blijven staan als vaste kern voor een toekomstig "Media & Technologie Park", een concept dat vanaf het begin niet helder werd omschreven waardoor een diversiteit aan nieuwe functies opdoken.

Het centraal thema van de expo was "Mens, natuur en techniek" met een accent op ecologie en recycleerbare oplossingen. De organisatoren vroegen om de paviljoenen zo te ontwerpen dat er drie mogelijkheden

zijn: het slopen, het verplaatsen of het geven van een nieuwe bestemming in een toekomstig media en technologie park. Een recycleerbaar concept dat aansluit bij het basisthema van de wereldexpositie. Het boeiendste gebouw dat direct aansloot bij dit uitgangspunt was het Zwitsers paviljoen ontworpen door Peter Zumthor. In feite was het geen gebouw, het was een stapeling van houten balken, een droogplaats met een strakke opbouw en een labyrintische sfeer. Na de expo werd alles gedemonteerd en het hout werd aangewend voor de Zwitserse expositie 2002. Het paviljoen van Portugal was een ontwerp van Álvaro Siza en Eduardo Souto de Moura en was zo geconcipeerd om direct na Hannover 2000 te worden heropgebouwd in Coïmbra om te fungeren als een culturele infrastructuur. Het paviljoen van de Duitse kerken "Ort der Kontemplation", een ontwerp van architect Meinhard von Gerkan werd in 2001 heropgebouwd in Volkenrode om te fungeren als kerk.

Na de expo werden de paviljoenen die niet werden gesloopt verkocht aan privé investeerders.

Het Finse paviljoen is een houten gesloten doos met centraal een binnentuin. Het gebouw biedt nu onderdak aan kleinere Scandinavische bedrijven in Duitsland. In het paviljoen van Tsjechië is nu een bedrijf dat zich toelegt op haartechnologie terwijl het Poolse paviljoen onderdak biedt aan een Aziatisch handels- en cultuurcentrum "9 Dragons Park". De meest surrealistische ervaring is de geïsoleerde ligging van het paviljoen van Jemen dat nu fungeert als feestruimte. Een gedeelte van het paviljoen van Hongarije is kantoorruimte geworden terwijl de hoge houten constructie zielloos staat te wachten op afbraak.

Het bescheiden Belgisch paviljoen, een ontwerp van de Groep Planning samen met het ingenieursbureau Greisch / BEG en de ontwikkelaar Kairos / Interbuild, kreeg nauwelijks media aandacht in 2000. Dit was vooral wegens de rommelige inrichting maar wegens het onopvallend karakter van de architectuur. Reeds vlug na de expo kreeg het paviljoen een herbestemming als muziekstudio. Het "Peppermint Pavilion" behoort tot één van de topstudio's in Duitsland. Het bruine Interbrew café op de bovenste verdieping, inclusief de nep Mechelse kachel, verdween en werd omgeturnd tot een trendy restaurant / bar "Funky Kitchen", een ontmoetingsplaats van muzikanten en technici.

In tegenstelling tot het voorbeeldig hergebruik van het Belgisch paviljoen staan er op het expo terrein nog veel paviljoenen te wachten op een nieuwe toekomst. Sommigen zijn met een paar kleine ingrepen aanpasbaar zoals het Franse paviljoen. De bouw werd gefinancierd door Decathlon om na de expo te fungeren als een grote sportwinkel. Het werd commercieel een flop omdat er te weinig mensen naar deze locatie kwamen. Ondertussen werd het gebouw doorverkocht aan BMW.

Daarnaast zijn er nog paviljoenen zoals Denemarken, Spanje, Litouwen en Turkije die sinds 2000 wachten op een herbestemming. Het zijn allemaal ontwerpen met een ruimteconcept dat veel problemen oplevert bij een hergebruik. Het meest spectaculaire paviljoen van Expo 2000, dat ook de grootste media aandacht kreeg, was het Nederlands paviljoen ontworpen

door het bureau MVRDV uit Rotterdam. Het thema van de gestapelde landschappen en sferen sprak tot de verbeelding. Na de expo was er sprake dat het geheel zou worden omgeturnd door Heinrich Körper tot een "Centrum für regenerative energien". Het project kwam niet van de grond en de constructie wordt nu ervaren als ruïne wachtende op een definitieve afbraak. Begin september werd het paviljoen te koop aangeboden op Ebay met een richtprijs van 2,5 miljoen euro (zie A Plus nr. 196).

De optie om paviljoenen te laten staan als aanzet voor een toekomstig thema park is op zich een boeiend uitgangspunt, zoals ook het recycleren in plaats van het afbreken van de constructies. De lange leegstand heeft te maken met het feit dat de paviljoenen ontworpen zijn zonder rekening te houden met een flexibele herbestemming. Architecten waren bezig met hun verhaal en niet met een toekomstvisie waarbij begrippen als ecologie en recycleren de prioriteit waren. Hoe boeiend het Nederlands paviljoen ook is geweest, de vraag is of een haalbare herbestemming zonder overheidstussenkomst wel haalbaar is op deze locatie. Een spectaculair expositiepaviljoen is niet identiek aan een goed en haalbaar bedrijfsgebouw voor de privé sector. Dat er tot op heden geen investeerders werden gevonden is logisch en was bijna voorspelbaar. Het idee van een Media en Technologie park komt in Hannover moeilijk tot ontwikkeling. Om meer mensen aan te trekken werd beslist om een groot terrein op het oostelijke site, juist naast het paviljoen van Jemen, te verkopen aan Ikea. Met deze meubelgigant wil men een stroom van mensen op gang brengen naar deze site. Als het Nederlands paviljoen blijft staan zal men bovenaan een uitzicht hebben op het gigantische Ikea dak.

Marc Dubois

Docent Departement Architectuur Sint Lucas Gent & Brussel.

www.expo-park-hannover.de